

Zadeva C-28/22**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

12. januarja 2022

Predložitveno sodišče:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

19. novembra 2021

Tožeci stranki:

TL

WE

Tožena stranka:

Getin Noble Bank S.A.

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem

Postopek, katerega predmet je zahtev za plačilo, se nanaša na vračilo denarnih zneskov, ki sta jih tožeci stranki plačali banki na podlagi pogodbe o hipotekarnem kreditu, pozneje razglašene za nično. Ugovor neizpolnitve, ki ga je uveljavljala tožena stranka in ki temelji na terjatvah do kreditojemalcev za vračilo sredstev, ki so jima bila izplačana, daje banki možnost, da zadrži izpolnitev dajatve, dokler tožeci stranki ne ponudita plačila protidajatve ali zavarovanja za izpolnitev njune dajatve. Učinkovitost ugovora neizpolnitve je odvisna od tega, ali zahtev banke za vračilo sredstev ni zastaral.

Predmet in pravna podlaga vprašanja za predhodno odločanje

Razlaga člena 6(1) in člena 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (v nadaljevanju: Direktiva 93/13) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2 str. 288).

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je v skladu s členom 6(1) in členom 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2 str. 288) razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero v primeru, da po črtanju nepoštenih pogodbenih pogojev pogodbe ni več mogoče ohraniti v veljavi, zastaralni rok za restitucijske zahteve prodajalca ali ponudnika začne teči, ko se zgodi kateri koli od naslednjih dogodkov:
 - (a) potrošnik zoper prodajalca ali ponudnika uveljavlja zahtevek ali ugovor, oprt na nepoštenost pogodbenih pogojev, ali sodišče po uradni dolžnosti poda informacijo, da obstaja možnost razglasitve pogodbenih pogojev za nepoštene, ali
 - (b) potrošnik izjavi, da je bil izčrpno obveščen o učinkih (pravnih posledicah) neobstoja možnosti ohranitve pogodbe v veljavi, vključno z informacijo o tem, da lahko prodajalec ali ponudnik uveljavlja restitucijske zahteve, in o obsegu teh zahtevkov, ali
 - (c) se v sodnem postopku preveri potrošnikovo poznavanje (zavedanje) učinka (pravnih posledic) neobstoja možnosti ohranitve pogodbe v veljavi ali sodišče potrošnika o tem pouči, ali
 - (d) sodišče izda pravnomočno sodbo, s katero se reši spor med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom?
2. Ali je v skladu s členom 6(1) in členom 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero v primeru, v katerem pogodbe po črtanju nepoštenega pogoja ni več mogoče ohraniti v veljavi, prodajalec ali ponudnik, proti kateremu je potrošnik uveljavljal zahtevek, povezan z obstojem nepoštenih pogojev v pogodbi, nima obveznosti, da sam preveri, ali je potrošnik seznanjen s posledicami črtanja nepoštenega pogoja ali neobstoja možnosti ohranitve pogodbe v veljavi?
3. Ali je v skladu s členom 6(1) in členom 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero v primeru, da pogodbe po črtanju nepoštenega pogoja ni več mogoče ohraniti v veljavi, začne zastaralni rok za restitucijski zahtevek potrošnika teči pred zastaralnim rokom za restitucijski zahtevek prodajalca ali ponudnika?
4. Ali je v skladu s členom 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero lahko prodajalec ali ponudnik v primeru, v katerem pogodbe po črtanju nepoštenih pogodbenih pogojev ni več mogoče ohraniti v veljavi, vračilo dajatev, ki jih je prejel od potrošnika, pogojuje s tem, da potrošnik

sočasno ponudi vračilo dajatev, ki jih je prejel od prodajalca ali ponudnika ali zagotovi zavarovanje za vračilo teh dajatev, pri čemer se pri določanju obsega dajatev, ki jih mora vrniti potrošnik, ne upoštevajo zneski, v zvezi s katerimi so zahtevki za vračilo že zastarali?

5. Ali je v skladu s členom 7(1) Direktive 93/13/EGS o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero v primeru, da pogodbe po črtanju nepoštenega pogodbenega pogoja ni več mogoče ohraniti v veljavi, potrošnik ni upravičen do vseh ali dela zamudnih obresti za obdobje od takrat, ko prodajalec ali ponudnik prejme zahtevo za vračilo, če prodajalec ali ponudnik ob tem uveljavlja svojo pravico iz četrtega vprašanja?

Navedena zakonodaja in sodna praksa Skupnosti

Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13; sodba Sodišča z dne 29. aprila 2021 v zadevi C-19/20 (Bank BPH).

Navedena nacionalna zakonodaja

Člen 117 ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964 civilni zakonik) (prečiščeno besedilo Dziennik Ustaw iz 2020, pozicija 1740), v nadaljevanju: civilni zakonik

„(1) Za premoženjske zahtevke velja zastaralni rok, razen v zakonsko določenih izjemah.

(2) Po poteku zastaralnega roka lahko oseba, proti kateri je usmerjen zahtevek, zavrne njegovo izpolnitev, razen če se odpove uporabi ugovora zastaranja. Odpoved uporabi ugovora zastaranja pred potekom zastaralnega roka je nična.

(2¹) Zahtevkov proti potrošnikom ni mogoče uveljavljati po poteku zastaralnega roka.“

Člen 117¹ civilnega zakonika

„(1) V izjemnih primerih lahko sodišče po preučitvi interesov strank zaradi poštenosti odloči, da ne upoštevalo dejstva, da je zastaralni roka za potrošnikov zahtevek že potekel.

(2) Pri uveljavljanju upravičenja iz 1. odstavka mora sodišče upoštevati zlasti:

(1) dolžino zastaralnega roka;

(2) dolžino obdobja od poteka zastaralnega roka do trenutka uveljavljanja zahtevka;

(3) okoliščine, zaradi katerih upnik ni uveljavljal zahtevka, vključno z vplivom ravnanja dolžnika na zamudo upnika pri uveljavljanju zahtevka.“

Člen 118 civilnega zakonika:

– V besedilu, veljavnem od 1. oktobra 1990 do 28. maja 2018:

„Če posebna določba ne določa drugače, zastaralni rok znaša deset let, za zahtevke, ki se nanašajo na periodične izpolnitve in zahtevke, povezane z opravljanjem gospodarske dejavnosti, pa tri leta.“

– V besedilu, veljavnem od 29. maja 2018, ki ga določa 1. člen ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (zakon z dne 13. aprila 2018 o spremembi zakona – civilni zakonik in nekaterih drugih zakonov) (Dziennik Ustaw iz 2018, pozicija 1104):

„Če posebna določba ne določa drugače, zastaralni rok znaša šest let, za zahtevke, ki se nanašajo na periodične izpolnitve, in zahtevke, povezane z opravljanjem gospodarske dejavnosti, pa tri leta. Vendar se zastaralni rok izteče na zadnji dan koledarskega leta, razen če je zastaralni rok krajši od dveh let.“

Člen 120(1) civilnega zakonika:

„Zastaralni rok začne teči z dnem, ko je zahtevek zapadel v plačilo. Če je datum zapadlosti zahtevka odvisen od določenega upnikovega dejanja, začne rok teči na dan, ko bi zahtevek zapadel v plačilo, če bi upnik dejanje opravil v najkrajšem možnem času.“

Člen 335 civilnega zakonika:

„(1) Dolžnik je zavezan ravnati s skrbnostjo, ki se običajno zahteva v razmerjih določene vrste (dolžna skrbnost).

(2) Ustrezna skrbnost dolžnika v okviru njegove gospodarske dejavnosti se določi ob upoštevanju strokovne narave te dejavnosti.“

Člen 385¹ civilnega zakonika:

„(1) Potrošnika pogodbeni pogoji, ki niso bili dogovorjeni posamično, ne zavezujejo, če njegove pravice in obveznosti določajo v nasprotju z dobrimi običaji, tako da so v bistvenem nasprotju z njegovimi interesi (nepoškodeni

pogodbeni pogoji). To ne velja za pogoje, ki se nanašajo na glavne obveznosti pogodbenih strank, zlasti na ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo jasno.

(2) Če na podlagi odstavka 1 pogodbeni pogoj potrošnika ne zavezuje, ostane pogodba v preostalem delu za pogodbeni stranki zavezujoča.

(3) Pogodbeni pogoji, ki niso dogovorjeni posamično, so tisti pogodbeni pogoji, na katerih vsebino potrošnik ni imel dejanskega vpliva. To zlasti velja za pogodbene pogoje, vsebovane v tipski pogodbi, ki jo je potrošniku ponudil sopogodbenik.

(4) Dejstvo, da je bil pogodbeni pogoj dogovorjen posamično, mora dokazati tisti, ki se nanj sklicuje.“

Člen 405 civilnega zakonika

“Kdor je na račun druge osebe pridobil premoženjsko korist brez pravne podlage, je zavezan korist vrniti v naravi, če to ni mogoče, pa vrniti njeno vrednost.“

Člen 410 civilnega zakonika

„(1) Določbe prejšnjih členov se uporabljajo zlasti za neupravičeno izpolnitev.

(2) Izpolnitev je neupravičena, če tisti, ki jo je opravil, sploh ni bil dolžan ali ni bil dolžan osebi, ki jo je prejela, ali če je prenehala podlaga za izpolnitev ali ni bil dosežen namen izpolnitve, ali če je bil pravni posel, na podlagi katerega je bilo opravljena izpolnitev, neveljaven in tudi po izpolnitvi ni postal veljaven.“

Člen 455 civilnega zakonika

„Če rok za izpolnitev ni določen ali ne izhaja iz narave obveznosti, je treba izpolnitev opraviti takoj, ko je dolžnik pozvan, da to stori.“

Člen 481(1) civilnega zakonika

„Če dolžnik zamuja z izpolnitvijo, lahko upnik zahteva zamudne obresti, tudi če ni utrpel nobene škode in je zamuda posledica okoliščin, za katere dolžnik ni odgovoren.“

Člen 496 civilnega zakonika

„Če morata stranki zaradi odstopa od pogodbe vrniti medsebojne izpolnitve, ima vsaka od njiju pravico do ugovora neizpolnitve, dokler druga stranka ne ponudi vračila prejete izpolnitve ali ne ponudi zavarovanja za zahtevek za vračilo.“

Člen 497 civilnega zakonika

„Določba prejšnjega člena se smiselno uporablja v primeru prenehanja ali neveljavnosti dvostranske pogodbe.“

Artykuł 5 ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (člen 5 zakona z dne 13. aprila 2018 o spremembah in dopolnitvah zakona – civilnega zakonika in nekaterih drugih zakonov)

„1. Od dneva, ko je začel veljati ta zakon, se za terjatve, ki so nastale pred dnem začetka veljavnosti tega zakona in na ta dan še niso zastarale, uporabljajo določbe zakona, ki se spreminja s členom 1, v besedilu kot izhaja iz tega zakona.

[...]

3. Za potrošnikove terjatve, ki so nastale pred dnem začetka veljavnosti tega zakona in na ta dan še niso zastarale ter katerih zastaralni roki so določeni v členu 118 in členu 125(1) s členom 1 spremenjenega zakona, se uporabljajo določbe zakona, ki se spreminja s členom 1, v dosedanjem besedilu.

4. Za zastarane terjatve potrošnika, v zvezi s katerimi na dan začetka veljavnosti tega zakona ni bil vložen ugovor zastaranja, s tem dnem začnejo veljati učinki zastaranja, določeni z zakonom, ki se spreminja s členom 1, v besedilu kot izhaja iz tega zakona.“

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožeči stranki (kreditojemalca) sta 7. septembra 2007 kot potrošnika sklenili pogodbo o hipotekarnem kreditu z banko, katere pravna naslednica je tožena stranka. Kredit je bil določen v znesku, izraženem v poljskih zlotih (PLN), in indeksiran s tujo valuto – švicarskim frankom (CHF). Znesek kredita v PLN je bil preračunan v znesek, izražen v CHF, z uporabo nakupnega tečaja, določenega v bančni tabeli menjalnih tečajev. Znesek, določen v CHF, je tako pomenil osnovo za določitev mesečnih obrokov kredita. Obrestna mera kredita je bila odvisna od obrestne mere LIBOR (CHF). Kreditojemalca sta bila zavezana plačevati obroke v PLN v znesku, ki je bil enak protivednosti obroka, izraženega v CHF, po menjalnem tečaju, določenem v tabeli menjalnih tečajev banke na dan plačila.

- 2 S sodbo z dne 19. novembra 2021 je bilo ugotovljeno, da je kreditna pogodba nična, saj po odstranitvi nepoštenih pogojev iz nje ni mogla ostati veljavna. Za nepošteno pogodene pogoje sta se šteli uporaba menjalnih tečajev, ki jih enostransko določila banka za odplačevanje pogodbe, in uporaba različnih nakupnih in prodajnih tečajev za posamezne obroke odplačila.
- 3 Med postopkom je sodišče kreditojemalca obvestilo, da bi bila pogodba lahko nična. Prav tako sta bila obveščena, da bosta v takem primeru morala odplačati glavnico kredita, čim bo banka to od njiju zahtevala, in da se lahko proti njima uveljavljajo tudi zahtevki banke za plačilo drugih zneskov. Tožeči stranki sta vztrajali pri svojem stališču.
- 4 Tožeči stranki sta se v reklamaciji, naslovljeni neposredno na toženo stranko, in v tožbi sklicevali na argumente, ki se nanašajo na nepoštenost pogodbenih pogojev in na ničnost pogodbe. Tožena stranka je ves čas menila, da pogodba ne vsebuje nepoštenih pogojev, ter da določila o konverziji, ki jih vsebuje, učinkujejo in da so veljavna. Zato je zavrnila vračilo prejetih zneskov.
- 5 Dne 9. julija 2021 sta bila tožečima strankama vročena dopisa banke, ki sta vsebovala izjavo, da je banka uveljavila svojo pravico, da zadrži morebitne dajatve, ki pripadajo tožečima strankama, dokler tožeči stranki ne ponudita vračila dajatev, prejetih v obliki zneska kredita, ki jima ga je banka dala na voljo na podlagi kreditne pogodbe, ali zavarovanja zahtevka za njegovo vračilo.

Bistvene trditve strank v postopku pred nacionalnim sodiščem

- 6 Med strankami je še vedno sporno zastaranje zahtevkov banke za vračilo zneska, ki sta ga tožeči stranki uporabili kot glavnico kredita.
- 7 Tožeči stranki menita, da je zastaranje terjatev banke začelo teči, ko je banka prejela stališče tožečih strank, vsebovano v zahtevku za plačilo – reklamaciji, s katero sta izpodbijali veljavnost pogodbe, oziroma ko ji je bila vročena kopija tožbe. Oba dogodka sta se zgodila leta 2017, kar pomeni, da so terjatve banke zastarale leta 2020. Nadalje poudarjata, da izpodbijanje veljavnosti pogodbe ali njenih pogojev ni nujno omejeno na sodni postopek. Nasprotni pristop bi bil prestrog, saj bi omejil možnost varstva interesov potrošnika, ki izhajajo iz Direktive 93/13.
- 8 Tožena stranka na drugi strani poudarja, da zastaralni rok za terjatev banke še ni začel teči, in po njenih trditvah ta začne teči, ko sodišče pravnomočno reši spor glede učinkovitosti pogodbenih pogojev in veljavnosti kreditne pogodbe. Tožena stranka prav tako nasprotuje stališču, da se z določbami direktive lahko določajo pravice in obveznosti strank v postopku.

Kratka obrazložitev predloga

- 9 Predlog za sprejetje predhodne odločbe temelji na pravilih nacionalnega prava, v skladu s katerimi je učinek obstoja nepoštenih pogodbenih pogojev v pogodbi in njihove izključitve iz pogodbe njena ničnost, kar posledično povzroči nastanek obveznosti vračila vzajemnih dajatev, ki izhaja iz obveznosti vračila neupravičenih izpolnitev (člen 410 civilnega zakonika). Glede na ničnost pogodbe je tožena stranka v zvezi z zneski, prejetimi od tožečih strank, upravičena uveljavljati ugovor neizpolnitve in zadržati te zneske dokler tožeči stranki ne ponudita vračila uporabljenega zneska ali zavarovanja zahtevka za njegovo vračilo, pod pogojem, da v času uveljavljanja ugovora zahtevk banke ni zastaral.
- 10 Predložitveno sodišče je s sklicevanjem na Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska) (sklep z dne 7. maja 2021, opr. št. III CZP 6/21) zlasti opozorilo, da je treba izvajanje Direktive 93/13, prenesene s členom 385¹ civilnega zakonika, zlasti njenega člena 6, razumeti tako, da nepošten pogoj ne učinkuje od začetka (*ab initio*) in po samem zakonu (*ipso iure*), kar mora sodišče upoštevati po uradni dolžnosti. Potrošnik, ki se zaveda nepoštenosti pogodbenega pogoja, pa lahko nasprotuje njegovi neuporabi tako, da z njim soglaša. To bo učinkovito le, če je bil izčrpno obveščen o pravnih posledicah, ki jih lahko povzroči trajna neučinkovitost (ničnost) tega pogodbenega pogoja. Prav tako mora biti obveščen o možnosti, da v razumnem roku soglaša s pogodbenim pogojem, in o možnosti, da izrazi zavezujoče mnenje o tem, ali so posledice trajne neučinkovitosti (ničnosti) pogodbe zanj posebej neugodne. Zavrnitev soglasja bo imela za posledico trajno neučinkovitost (ničnost) nepoštenega pogodbenega pogoja. Če kreditna pogodba brez takega pogodbenega pogoja ni več veljavna, imata potrošnik in kreditodajalec ločena zahtevka za vračilo denarnih dajatev, opravljenih na podlagi te pogodbe.
- 11 Sankcija v zvezi z vključitvijo nepoštenih pogodbenih pogojev v pogodbo ima tak učinek, da na dan zavrnitve soglasja k pogodbenemu pogoju, brez katerega kreditna pogodba ne more biti zavezujoča, oziroma na dan poteka roka za podajo soglasja stanje mirovanja preneha (pogojna neučinkovitost, tj. pogodba nima pravnih učinkov), pogodba pa postane dokončno neučinkovita (nična) ali začne veljati z učinkom za nazaj (*ex tunc*) v obliki, ki vključuje nadomestno ureditev. Vendar predložitveno sodišče priznava nevarnosti, povezane s takšno sankcijo, ki izhajajo iz dejstva, da mora potrošnik dejansko predložiti izjavo o nameri izpodbijanja nepoštenih pogodbenih pogojev in da za to dejanje veljajo številne formalne zahteve. Zlasti obstajajo dvomi glede posledic te razlage, ki nastanejo pri ugotavljanju začetka teka zastaralnega roka za terjatve prodajalca ali ponudnika in glede datuma zapadlosti zahtevkov, vključno z ugotavljanjem dolžnikove zamude pri izpolnjevanju obveznosti, ki je podlaga za obveznost plačila zakonskih zamudnih obresti.
- 12 Ker ta vprašanja zakonsko niso urejena, je po mnenju predložitvenega sodišča treba sprejeti razlago splošnih določb, ki odraža cilje Direktive 93/13, zlasti je potrebna razlaga določb tega pravnega akta z vidika njegovega vpliva na obseg

obveznosti strank v primeru, da ni mogoče nadaljevati z uporabo pogodbe, ki vsebuje nepošteno pogodbene pogoje.

- 13 Prav tako se zdi potrebno pojasniti obseg zahteve, ki izhaja iz sodbe Sodišča z dne 29. aprila 2021 v zadevi C-19/20, da mora biti potrošnik obveščen o restitucijskih učinkih neveljavnosti nepoštenih pogodbениh pogojev. Zlasti je treba pojasniti, ali lahko stališče, da je tako opozorilo potrebno, vpliva na obseg pravic in obveznosti strank na področju restitucijskih zahtevkov. Predložitveno sodišče zlasti upošteva, da je Sodišče že pojasnilo, da zagotovitev polnega učinka varstva, določenega s to direktivo, terja, da lahko nacionalno sodišče, ki po uradni dolžnosti ugotovi nepoštenost pogoja, izpelje vse sklepe, ki izhajajo iz te ugotovitve, ne da bi moral potrošnik, ki je bil obveščen o svojih pravicah, predlagati, da se navedeni pogoj razglasi za ničen (sodba z dne 21. decembra 2016 v združenih zadevah C-154/15, C-307/15 in C-308/15, točka 59 in tam citirana sodna praksa).
- 14 Poleg tega se zdi, da bi morale posledice ugotovitve, da je pogoj nepošten, zajemati tudi to, da so v zvezi s tem predvideni učinkoviti restitucijski zahtevki.
- 15 V zvezi s **prvim vprašanjem (točka I.1)** je treba ugotoviti, ali besedilo določb Direktive 93/13 vpliva na razlago določb nacionalnega prava o zastaranju terjatev, predvsem restitucijskih, ki nastanejo v primeru ničnosti kreditne pogodbe.
- 16 Zahtevki za vračilo neupravičenih izpolnitev zapade v plačilo, če ni izpolnjen takoj, ko je bil dolžnik pozvan, naj to stori v roku, navedenem v pozivu. Če je datum zapadlosti zahtevka odvisen od določenega dejanja upnika, začne zastaralni rok teči na dan, ko bi terjatev zapadla, če bi upnik opravil dejanje takoj, ko je bilo to mogoče.
- 17 Iz tega, da lahko zastaralni rok zahtevka prodajalca ali ponudnika za vračilo neupravičene izpolnitve začne teči šele po tem, ko je pogodba postala trajno neučinkovita, izhaja, da dokler pogodba miruje, prodajalec ali ponudnik ne more zahtevati izpolnitev, dogovorjenih v tej pogodbi. Prodajalec ali ponudnik tudi ne more zahtevati vračila neupravičene izpolnitve, saj je odločitev o tem, ali sta pogoj in pogodba zavezujoča, načeloma odvisna od potrošnika. Ker prodajalec ali ponudnik ne more vložiti takšne zahteve in s tem uveljavljati svojih restitucijskih zahtevkov, zastaralni rok ne more začeti teči. Stanje se spremeni le, če potrošnik soglaša z nepoštenim pogojem ali zavrne podajo soglasja k takemu pogojem.
- 18 Zastaralni rok za potrošnikove zahtevke za vračilo ne more začeti teči, dokler potrošnik ni izvedel ali bi, racionalno gledano, moral izvedeti, o nepošteni naravi pogodbenega pogoja. Šele takrat lahko potrošnik pozove prodajalca ali ponudnika, naj vrne dajatev (člen 455 civilnega zakonika), torej ukrepa v skladu s členom 120(1) civilnega zakonika.
- 19 V zvezi z **vprašanjem 1(a) (Točka (I)(1)(a))**, z vidika razlage pravil o zastaranju terjatev prodajalca ali ponudnika, v skladu s katero mora potrošnik aktivno prispevati temu, da zastaralni rok začne teči, to vzbuja dvom, ali to ne vpliva na učinkovitost varstva, ki ga potrošniku zagotavlja Direktiva 93/13. V takem

primeru je lahko prodajalec ali ponudnik, ki potrošnikom ponuja pogodbe, ki vsebujejo nepošteno pogoje, v primeru nevlomitve tožbe potrošnika dejansko razbremenjen odgovornosti za vsebino teh pogodb. Celoten sistem varstva potrošnikov iz Direktive namreč temelji na predpostavki, da je treba odpraviti neenake pogajalske položaje strank, in na njihovi ozaveščenosti o pravicah. Potrošniki se morda ne zavedajo nepoštenosti pogodbenega pogoja ali ne razumejo obsega svojih pravic iz Direktive 93/13 (sodba Sodišča z dne 10. junija 2021, BNP Paribas Personal Finance SA, od C-776/19 do C-782/19, točka 45 in tam navedena sodna praksa). Zato se postavlja vprašanje, ali je izpolnjena obveznost iz člena 7(1) Direktive, da se zagotovijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.

- 20 Prav tako obstaja lahko dvom, ali bo izpolnjena obveznost iz člena 6(1) Direktive, da se zagotovi, da nepošteni pogoji v pogodbi, sklenjeni s potrošnikom, zanj niso zavezujoči v skladu z nacionalno zakonodajo. Če se torej šteje, da je prodajalec ali ponudnik kljub vključitvi nepoštenega pogoja v pogodbo oproščen obveznosti, da v primernem roku zahteva vračilo dajatev, to dejansko vpliva na položaj (pravice in obveznosti) potrošnika.
- 21 Po drugi strani bi morala ugotovitev nepoštenosti pogodbenega pogoja načeloma ponovno vzpostaviti pravni in dejanski položaj, v katerem bi potrošnik bil, če tega pogoja ne bi bilo. Takšen učinek ne zahteva, da je potrošnik oproščen obveznosti vračila neupravičeno prejete dajatve.
- 22 Poleg tega tako člen 6(1) Direktive 93/13 kot tudi člen 385¹(1) civilnega zakonika le enostransko določata, da nepošten (nedovoljen) pogoj potrošnika ne zavezuje. Prodajalec ali ponudnik se ne more enostransko sklicevati na nepoštenost pogodbenih pogojev in na tej podlagi vlagati zahtevkov proti potrošniku. Samo potrošnik je upravičen do pravic, ki izhajajo iz obstoja nepoštenih pogodbenih pogojev. Ne zdi se, da bi bil učinek uporabe zakonodaje o varstvu potrošnikov ta, da se prodajalcu ali ponudniku naloži obveznost zahtevati vračilo izpolnjene dajatve takoj po njeni izpolnitvi (potrošniku pa obveznost vračila). Tako bi bil potrošnik lahko zaradi ekonomskih okoliščin prisiljen, da privoli v nadaljnjo veljavnost nepoštenih pogojev.
- 23 Zato predložitveno sodišče, z izjemami, navedenimi v nadaljevanju, ne vidi nobene ovire za to, da bi začetek zastaralnega roka za terjatve prodajalca ali ponudnika vezalo na trenutek, ko je prodajalec ali ponudnik izvedel, da potrošnik zoper njega uveljavlja zahtevek na podlagi obstoja nepoštenih pogodbenih pogojev. Za dokončno razjasnitev tega vprašanja je treba oceniti obstoj in obseg pravic iz člena 6(1) in člena 7(1) Direktive 93/13 na razlago nacionalnih pravnih pravil, ki urejajo restitucijske zahtevke in izpolnitve strank.
- 24 **Vprašanje 1(b) in (c) (točka I.(1)(b) in (c))** se nanaša na dvome glede dodatne zahteve, da mora potrošnik tudi predložiti izjavo, da se zaveda posledic izpodbijanja nepoštenih pogodbenih pogojev.

- 25 Če potrošnik vloži restitucijski zahtevek v primeru trajne neučinkovitosti (ničnosti) celotne pogodbe, prodajalec ali ponudnik (upnik), na katerega je naslovljen tak zahtevek, morda ne bo vedel, ali je bil potrošnik pri oblikovanju zahteve ustrezno obveščen o posledicah neveljavnosti nepoštenega pogodbenega pogoja. To je pomembno, saj je od tega odvisen začetek teka zastaralnega roka za restitucijske zahtevke prodajalca ali ponudnika.
- 26 Prodajalec ali ponudnik naj ne bi imel možnosti vpogleda v informacije, ki jih je potrošnik pridobil izvensodno. Potrošnikovih restitucijskih zahtevkov, ki temeljijo na trditvi, da je kreditna pogodba popolnoma in trajno neučinkovita (nična), ni mogoče šteti za prenehanje stanja mirovanja učinkovanja te pogodbe, če ji ni priložena izrecna izjava potrošnika, ki potrjuje, da je prejel vse zahtevane informacije. Sodišče lahko med postopkom samo nadomesti neobstoj takšne izjave z izpolnitvijo svoje dolžnosti obveščanja, potrošnikovo uveljavljanje restitucijskega zahtevka pa bo – ko bo ustrezno obveščen – pomenilo, da ni dal soglasja k nepoštenemu pogodbenemu pogoju in da je (morda) zavrnil varstvo pred posledicami popolne in trajne neučinkovitosti (ničnosti) pogodbe.
- 27 Po mnenju predložitvenega sodišča nalaganje potrošniku obveznosti, da poleg zahtevkov proti prodajalcu ali ponudniku predloži dodatne izjave, in še zlasti zahteva, da je treba te izjave preveriti šele v sodnem postopku, lahko povzroči, da potrošnik dejansko ne more uveljavljati pravic, ki jih ima na podlagi Direktive 93/13, ali da je to uveljavljanje preveč oteženo.
- 28 Sodišče je v sodbi z dne 29. aprila 2021 v zadevi C-19/20, Bank BPH, navedlo, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah razlagati tako, da mora nacionalno sodišče, ki presodi, da je pogoj pogodbe, ki jo je prodajalec ali ponudnik sklenil s potrošnikom, nepošten, v okviru nacionalnih postopkovnih pravil in po kontradiktorni razpravi potrošnika obvestiti o pravnih posledicah, ki jih lahko povzroči ugotovitev ničnosti take pogodbe, ne glede na to, ali ga zastopa poklicni zastopnik. Zdi se, da ta obveznost velja tudi (točki 92 in 93 sodbe), če do ugotovitve nepoštenosti pogoja in posledic te ugotovitve pride med preizkusom tega vprašanja s strani sodišča po uradni dolžnosti.
- 29 Neutemeljeno je tudi stališče, da lahko prodajalec ali ponudnik kljub temu, da so bili nanj naslovljeni nekateri zahtevki in se je zavedal položaja potrošnika, ostane pasiven in ne ukrepa dokler zahtevki ne zastarajo.
- 30 Poleg tega bo neučinkovitost zahtevka potrošnika, ki ne izpolnjuje zahtev, ki jih je določilo Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), imela za posledico tudi to, da bo prodajalec ali ponudnik zamujal z izpolnitvijo svoje obveznosti šele od trenutka pravnomočnosti sodbe. S tem se izključi možnost, da se potrošniku priznajo zamudne obresti za obdobje od vložitve zahtevka do datuma pravnomočnosti sodbe. To bi pomenilo, da lahko prodajalec ali ponudnik ne le zavrne predložene zahtevke, temveč tudi brez večjih posledic še naprej čaka na nadaljnje ukrepanje

potrošnika v pričakovanju, da slednji morda ne bo zainteresiran ali sposoben sprožiti sodnega postopka.

- 31 Po mnenju predložitvenega sodišča bi to ne le pretirano otežilo uveljavljanje pravic, ki jih zagotavlja direktiva, temveč bi tudi znatno oslabilo odvratilni učinek, ki bi ga moral imeti sistem varstva potrošnikov. Prodajalec ali ponudnik se bi lahko zanašal na to, da bodo nekateri potrošniki po zavrnitvi njihovega zahtevka opustili nadaljnje uveljavljanje svojih pravic. Po drugi strani pa v razmerju do tistih, ki vztrajajo pri svojih zahtevkih, ne bi bil izpostavljen praktično nobenim posledicam zaradi počasnosti pri izpolnjevanju potrošnikovih upravičenih zahtevkov.
- 32 Ne glede na navedeno se zdi, da sprejeta rešitev ni v skladu z načelom enakovrednosti, saj se od stranke pogodbe, ki se je izkazala za nično iz razloga, ki ni nepošten pogoj, ne pričakuje, da bo za zapadlost restitucijskega zahtevka izpolnila kakršno koli drugo zahtevo, razen poziva za vračilo izpolnitve.
- 33 Spoštovanje načela enakovrednosti po drugi strani zahteva, da se zadevna nacionalna ureditev brez razlikovanja uporablja za tožbe, ki temeljijo na pravicah, ki posameznikom izhajajo iz prava Unije, in za tožbe, ki temeljijo na kršitvah nacionalnega prava, ki imajo podoben predmet in podlago (sodba Sodišča v združenih zadevah C- 698/18 in 0699/18, točka 76 in navedena sodna praksa).
- 34 V zvezi z **vprašanjem 1(d) (točka I(1)(d))** se zdi, da dejstvo, da je dokončna nezavezanost na sklenjeno pogodbo, odvisna od pravnomočne sodne odločbe o nepoštenosti njenih pogojev, slabi položaj potrošnika na način, ki ogroža cilje Direktive 93/13. Potrošnik namreč pravico, da predloži izjavo o soglasju z nepoštenimi pogodbenimi pogoji ali o želji, da se jih nadomesti z drugo ureditvijo, izgubi šele, ko je spor dokončno rešen. Prodajalec ali ponudnik lahko takrat uveljavlja zahtevke, ki izhajajo iz ničnosti pogodbe. To ne vpliva le na začetek zastaralnega roka za terjatve prodajalca ali ponudnika, temveč tudi na izključitev možnosti priznanja potrošniku zamudnih obresti za obdobje od vložitve zahtevka do datuma pravnomočnosti sodbe. V tem primeru prodajalec ali ponudnik ne bo zainteresiran za izpolnitev zahtevkov, ki jih ima potrošnik na podlagi določb o izvajanju Direktive 93/13. Obveznost iz člena 7(1) Direktive, da se zagotovijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki, se zdi ogrožena.
- 35 Poleg tega se krši obveznost iz člena 6(1) Direktive, saj se obdobje, v katerem nepošteni pogodbeni pogoji dejansko vplivajo na oblikovanje pravic in obveznosti potrošnikov, podaljša do konca spora.
- 36 Stališče, da je potrebna pravnomočna sodna odločba, prav tako spodkopava temeljno predpostavko sistema varstva potrošnikov, vzpostavljenega z Direktivo 93/13, da je treba nepošten pogodbeni pogoj obravnavati, kot da nikoli ni obstajal, ne pa, da se odpravi šele s sodno odločbo.

- 37 Zato je treba po mnenju predložitvenega sodišča člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta razlagi nacionalnega prava, ki v primeru, da pogodba po odpravi nepoštenih pogodbenih pogojev ne more več veljati, začetek zastaralnega roka za odškodninske zahtevke prodajalca ali ponudnika pogojuje ne le z vložitvijo zahtevka ali ugovora potrošnika proti prodajalcu ali ponudniku na podlagi nepoštenosti pogodbenih pogojev (ali z obvestilom sodišča po uradni dolžnosti, da obstaja možnost razglasitve pogodbenih pogojev za nepoštene), ampak tudi z vložitvijo drugih potrošnikovih izjav ali preverjanjem v sodnih postopkih potrošnikovega poznavanja (zavedanja) učinkov (pravnih posledic) neobstoja možnosti za nadaljnjo veljavnost pogodbe, ali s kakršnim koli poukom sodišča v zvezi s tem, zlasti pa z izdajo pravnomočne sodbe, s katero se reši spor med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.
- 38 Z drugim **vprašanjem (točka I.2)** predložitveno sodišče poskuša ugotoviti, ali prodajalcu ali ponudniku, ki je v položaju, ko bi se moral zavedati nepoštenosti pogojev pogodbe, sklenjene s potrošnikom, oziroma proti kateremu je potrošnik uveljavljal zahtevek, ni treba opraviti potrebnih dejanj, da bi preveril, ali je treba potrošnika pozvati k vračilu dajatev v zvezi z zapadlostjo restitucijskih zahtevkov, ki jih ima pravico uveljavljati.
- 39 Ob predpostavki, da člena 6(1) in 7(1) Direktive ne nasprotujeta stališču, da vse posledice ničnosti pogodbe nastanejo šele potem, ko potrošnik izjavi, da je bil v celoti obveščen o pravnih posledicah, je treba pojasniti, ali se za zagotovitev učinkovitosti sistema varstva potrošnikov od prodajalca ali ponudnika zahteva, da na lastno pobudo opravi potrebna dejanja, da preveri, ali je potrošnik seznanjen z možnostjo ničnosti pogodbe in s tem povezanimi posledicami. To lahko pomeni, da je treba potrošniku zagotoviti ustrezne informacije o njegovih medsebojnih pravicah in obveznostih v primeru prenehanja veljavnosti pogodbe, zlasti glede zahtevkov, ki bi jih imel potrošnik takrat pravico uveljavljati.
- 40 Zdi se, da bi bilo, če bi se prodajalcu ali ponudniku naložilo obveznost, da na lastno pobudo opravi dejanja, ki so potrebna za preveritev učinkovitosti izjave potrošnika, in če bi se pri ugotavljanju, ali so terjatve prodajalca ali ponudnika zastarale, upoštevalo, da teh dejanj ni opravil, to simetrično glede na to, da je sta začetek teka in potek zastaralnega roka za potrošnikovo terjatev odvisna od tega, ali se je imel možnost seznaniti s svojimi pravicami. Obe pogodbeni stranki bi morali ukrepati za zaščito svojih pravic v okviru dolžnosti skrbnega ravnanja v trenutku, ko bi razumno ocenjene okoliščine pokazale, da je to potrebno. V nasprotnem primeru bi lahko prišlo do zastaranja restitucijskih zahtevkov. Takšna obveznost bi morala veljati zlasti za prodajalce ali ponudnike, ki so uporabljali nekatere določbe vzorčnih pogodbenih obrazcev, ki so bile naknadno prenesene v pogodbo, sklenjeno s potrošnikom, in ki so bile že preverjene v okviru abstraktnega nadzora, ki se je končal z vpisom v register nepoštenih pogodbenih pogojev (glej sodbo Sodišča z dne 21. decembra 2016 v zadevi C-119/15 (Travel Agency Partner)).

- 41 Zato je treba po mnenju predložitvenega sodišča člen 6(1) in člen7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta razlagi nacionalnega prava, ki pri določitvi začetka zastaralnega roka ne upošteva obveznosti prodajalca ali ponudnika, da na lastno pobudo preveri, ali se potrošnik zaveda posledic odprave nepoštenih pogojev iz pogodbe ali neobstoja možnosti ohranitve pogodbe v veljavi.
- 42 Odgovor na **tretje vprašanje (točka I.3)** postane pomemben, če se pri odgovoru na prvo in drugo vprašanje šteje, da je začetek zastaralnega roka za terjatve prodajalca ali ponudnika odvisen od katerega koli dogodka, ki nastane po tem, ko prodajalec ali ponudnik prejme potrošnikovo zahtevo za vračilo izpolnitev ali se drugače izpodbijata učinkovitost ali veljavnost pogodbe.
- 43 Vprašanje zastaranja zahtevka potrošnika zoper prodajalca ali ponudnika je tudi predmet predloga za predhodno odločanje v zadevi C-81/21. V zadevi C-81/21 sodišče dvomi o združljivosti razlage, v skladu s katero zastaralni rok za potrošnikovo terjatev za vračilo izpolnitve začne teči s trenutkom izpolnitve obveznosti, s členom 6(1) in členom 7(1) Direktive 93/13.
- 44 Glede na dolg desetletni zastaralni rok za potrošnikove terjatve ni razlogov za prekomerno dejansko podaljšanje zastaralnega roka z iskanjem okoliščin, ki predstavljajo začetek roka, v primeru da se rok izteče v času, ko je potrošnik izvedel ali bi po razumni oceni imel možnost izvedeti za nepošteno naravo pogoja in vložiti ustrezen zahtevk.
- 45 Vendar pa to stališče morda ne bo veljavno, če se šteje, da zastaralni rok prodajalca ali ponudnika ne začne teči, dokler potrošnik ne vloži zahtevka in dokler niso izpolnjeni dodatni pogoji.
- 46 Očitno je, da potrošnik izve in še bolj, da lahko izve za svoje terjatve, preden pozove prodajalca ali ponudnika, naj vrne izpolnitev, in še toliko bolj, preden poda izjavo, da se zaveda posledic ničnosti pogodbe. Neugodne učinke takšnega stanja blažijo različni zastaralni roki (3 leta za zahtevke prodajalca ali ponudnika, 10 ali 6 let za zahtevke potrošnikov). Vendar je še vedno mogoče, da pride do položaja, ko se ugotovi, da so vsaj nekateri potrošnikovi zahtevki zastarali, še preden potrošnik od prodajalca ali ponudnika zahteva izpolnitev obveznosti ali se odloči, da bo zadevo obravnaval na sodišču.
- 47 Po mnenju predložitvenega sodišča je zato treba preučiti, ali v primeru, da se šteje, da zastaralni rok za terjatve prodajalca ali ponudnika začne teči ob nastopu enega od dogodkov, opisanih v prvem vprašanju, učinkovitost varstva potrošnikov, ki ga zagotavlja Direktiva 93/13, ne zahteva, da se šteje, da se zastaralni rok za terjatve potrošnika ne sme začeti ali vsaj poteči, preden pride do tega dogodka.
- 48 **Četrto vprašanje (točka I.4)** je pomembno, če se šteje, da ni ovir za to, da bi potrošnikov restitucijski zahtevk zastaral neodvisno, tudi pred zastaranjem zahtevkov prodajalca ali ponudnika.

- 49 Če potrošnikov zahtevek za vračilo dajatev zastara, preden prodajalec ali ponudnik uveljavlja ugovor neizpolnitve v zvezi z vsemi izpolnitvami, opravljenimi za potrošnika, pride do položaja, ko bo delno vračilo izpolnitev potrošniku pogojeno s tem, da bo potrošnik ponudil vračilo vseh izpolnitev prodajalcu ali ponudniku. Zato obe stranki ne bosta upravičeni do restitucijskih zahtevkov v enakem obsegu.
- 50 Sodišče je že razsodilo (točki 39 do 40 sodbe z dne 10. junija 2021 v združenih zadevah BNP Paribas Personal Finance od C-776/19 do C-782/19 in navedena sodna praksa), da člen 6(1) in člen 7(1) te direktive ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki določa zastaralni rok za tožbo za uveljavljanje restitucijskih učinkov ugotovitve nepoštenosti pogodbenih pogojev. Uveljavljanje zastaralnega roka zoper restitucijske zahtevke, ki jih vložijo potrošniki za uveljavljanje pravic, ki jih imajo na podlagi Direktive 93/13, samo po sebi ni v nasprotju z načelom učinkovitosti, če z uporabo takšnega roka ni v praksi onemogočeno ali pretirano oteženo izvrševanje pravic, ki jih podeljuje ta direktiva.
- 51 Zdi se, da zahtevek, ki jih je določilo Sodišče, ni mogoče izpolniti v položaju, ko bodo zaradi preteka časa omejeni le restitucijski zahtevki potrošnika. Učinkovitost in možnost uveljavljanja pravic, ki jih podeljuje direktiva, sta ogroženi predvsem s tem, da se začetek zastaranja terjatev prodajalca ali ponudnika prestavi tako daleč, da bodo kljub veliko krajšemu zastaralnemu roku vedno zastarale po trenutku, ko lahko zastara del zahtevka potrošnika.
- 52 V zvezi s **petim vprašanjem (točka I.5)** želi sodišče ugotoviti, ali je z načeli varstva potrošnikov, ki izhajajo iz Direktive 93/13, združljiva razlaga nacionalnega prava, ki omejuje pravice potrošnika v zvezi z restitucijskimi zahtevki, tako da izključuje odgovornost prodajalca ali ponudnika za zamudo pri izpolnjevanju potrošnikovih upravičenih zahtevkov.
- 53 Sodišče se sprašuje o dveh vprašanjih, pri čemer prvo izhaja iz dejstva, da, če se šteje, da stanje mirovanja pogodbe traja, dokler ne nastopi kateri od dogodkov, opisanih v vprašanju 1, od (b) do (d), prodajalec ali ponudnik ne bo v zamudi od trenutka, ko je pozvan k vračilu neupravičenih zneskov, ampak šele od trenutka, ko se preveri, ali je potrošnik seznanjen s posledicami neobstoja možnosti nadaljnje veljavnosti (ničnosti) pogodbe in se odpove varstvu pred takimi posledicami.
- 54 Razlaga, ki izvršljivost potrošnikovih zahtevkov pogojuje s predložitvijo ustrezne izjave, potrošnika dejansko prikrajša za pravico do zamudnih obresti za obdobje, ki se lahko zaradi trajanja sodnega postopka razpotegne več let. To bi znatno oslabilo učinkovitost varstva potrošnikov in hkrati kršilo načelo enakovrednosti.
- 55 Drugo vprašanje se nanaša na določitev trenutka, ko dolžnikova zamuda preneha, kadar dolžnik uveljavi svojo pravico, da zadrži prejeto izpolnitev dokler druga stranka ne ponudi protidajatve ali dokler terjatev ni zavarovana. Dolžnikova zamuda pa je osnovni pogoj za obveznost plačila zamudnih obresti.

- 56 Odvisno od sprejete razlage se zamuda konča v celoti (ugovor neizpolnitve ima retroaktivni učinek) ali ob predložitvi izjave o uveljavljanju pravice do zadržanja; v tem primeru ima potrošnik pravico do zamudnih obresti od trenutka, ko se je po prejemu potrošnikovega poziva rok, ki ga ima prodajalec ali ponudnik za izpolnitev, potekel, do trenutka uveljavljanja ugovora neizpolnitve.
- 57 Ker je v sporih v zvezi s kreditnimi pogodbami, kakršen je obravnavani, ugovor neizpolnitve opsijske narave (prodajalec ali ponudnik načeloma preka utemeljenost potrošnikove terjatve), prodajalec ali ponudnik ni pripravljen izpolniti obveznosti potrošniku, pravica do ugovora neizpolnitve pa ni edini razlog za neizpolnitev. Zato se pojavljajo dvomi o tem, ali je dosedanjo razlago nacionalne zakonodaje, povezano z učinki uveljavljanja ugovora neizpolnitve, mogoče uskladiti z načelom učinkovitosti varstva, ki ga potrošniku zagotavljajo določbe Direktive 93/13, ter z obveznostjo zagotoviti, da so na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, sklenjenih s potrošniki (člen 7(1) te direktive).
- 58 Zato bi bilo treba člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotuje razlagi nacionalnega prava, ki v primeru, da po črtanju nepoštenih pogojev pogodba ne more več veljati, kakor koli omejuje odgovornost prodajalca ali ponudnika za zamudo pri izpolnitvi restitucijskega zahtevka potrošniku, ki zajema obdobje od trenutka, ko potrošnik nasprotuje učinku nepoštenih pogojev ali njihovi veljavnosti, do trenutka, ko prodajalec ali ponudnik izkaže pripravljenost izpolniti potrošnikov zahtevk.